

دوره نهم خرداد ماه ۱۳۹۸ معاونت اقتصادی

گزارش طرح شاخص مدیران خرید (PMI) صنعت – خرداد ۱۳۹۸

شامخ خرداد ۱۳۹۸ ← ۵۰/۶۶

چکیده:

- ✓ عدد شامخ کل (۵۰/۶۶)، نشان دهنده ثبات نسبی در بخش صنعت در خرداد ماه نسبت به ماه گذشته (۶۱/۳۹) است.
- ✓ شاخص سرعت انجام و تحویل سفارش (۵۸/۶۹) در خرداد، بیشترین میزان شاخص در بین ۵ مولفه اصلی شامخ بوده است.
- ✓ شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (۵۳/۴۳) دارای تغییرات بسیار جزئی نسبت به ماه گذشته (۵۳/۳۰) است.
- ✓ شاخص موجودی مواد اولیه خریداری شده (۴۲/۳۶) کمترین مقدار شاخص در بین ۵ مولفه اصلی شامخ بوده است.
- ✓ شاخص انتظارات تولید در ماه آینده نیز با رقم ۵۶/۸۴، ادامه بهبود جزئی وضعیت بخش صنعت در خرداد ماه را پیش بینی می کند.
- ✓ از آنجا که نرخ ارز، تحریم ها و محدودیت های واردات در مجموع، بازار مصرف کشور را به سمت تولید داخل سوق داده است بنابراین، اتخاذ سیاست های صنعتی مناسب می تواند موجب تقویت بخش صنعت کشور شود.

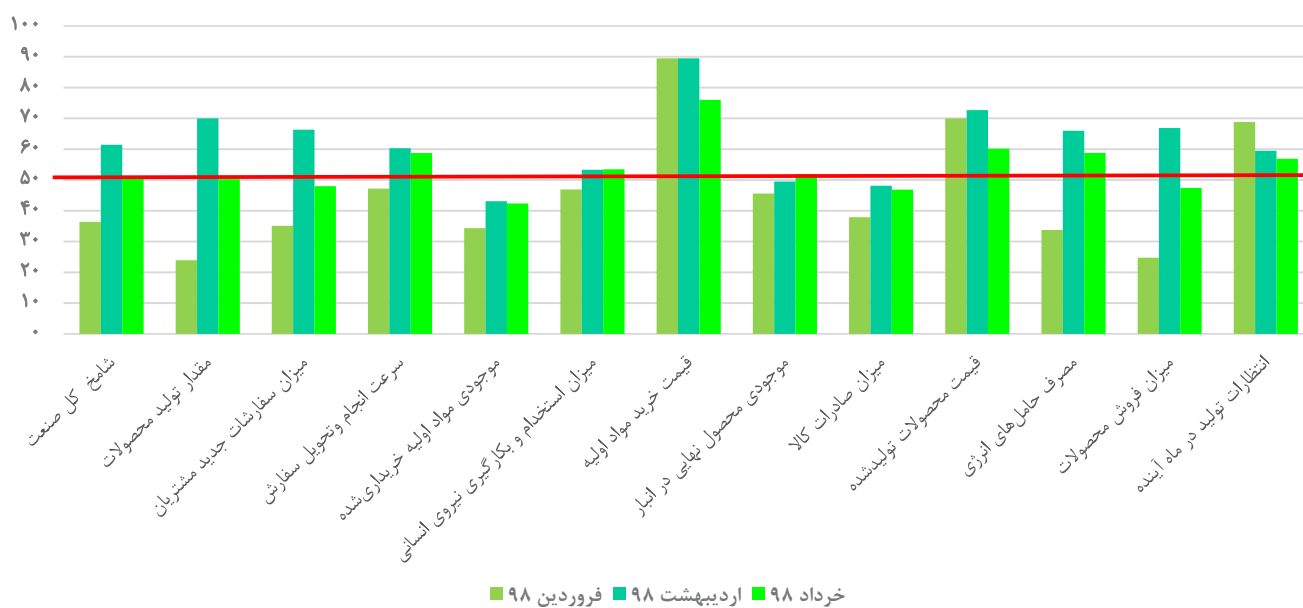
روند شاخص کل

جدول ۱: شاخص صنعت - شاخص مدیران خرید (PMI) خرداد ماه ۱۳۹۸

شاخص	فروردین ۹۸	اردیبهشت ۹۸	خرداد ۹۸
شاخص کل صنعت	۳۶/۳۸	۶۱/۳۹	۵۰/۶۶
مقدار تولید محصولات	۲۳/۸۸	۶۹/۹۷	۵۰/۲۰
میزان سفارشات جدید مشتریان	۳۵/۰۸	۶۶/۳۱	۴۷/۹۴
سرعت انجام و تحویل سفارش	۴۷/۱۷	۶۰/۲۵	۵۸/۶۹
موجودی مواد اولیه خریداری شده	۳۴/۳۲	۴۳/۰۵	۴۲/۳۶
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۶/۸۷	۵۳/۳۰	۵۳/۴۳
قیمت خرید مواد اولیه	۸۹/۴۸	۸۹/۴۵	۷۵/۹۷
موجودی محصول نهایی در انبار	۴۵/۵۵	۴۹/۴۸	۵۱/۸۹
میزان صادرات کالا	۳۷/۸۸	۴۸/۱۰	۴۶/۸۴
قیمت محصولات تولیدشده	۶۹/۹۵	۷۲/۶۳	۶۰/۱۱
مصرف حامل‌های انرژی	۳۳/۷۲	۶۵/۹۵	۵۸/۷۴
میزان فروش محصولات	۲۴/۷۴	۶۶/۸۵	۴۷/۳۶
انتظارات تولید در ماه آینده	۶۸/۸۰	۵۹/۴۳	۵۶/۸۴

مقایسه شاخص‌ها در فصل بهار ۹۸

تحلیل کلی اطلاعات شامخ خرداد ۱۳۹۸

شامخ کل

شاخص PMI یکی از شاخص‌های انتشار (Diffusion Index) است و نشان می‌دهد که تغییرات اندازه‌گیری شده تا چه میزان در نمونه مورد بررسی، گستردگی دارد. زمانی که یک شاخص انتشار در بازه تعیین شده خود افزایش می‌یابد (به طور مثال در مورد شاخص PMI بین ۵۰ تا ۱۰۰) به معنای آن است که افزایش فعالیت در بنگاه‌های بیشتری مشاهده شده است و در نتیجه وضعیت با سرعت فزاینده‌ای رو به بهبود است. شاخص‌های انتشار معمولاً شاخص‌های پیشرو هستند زیرا اغلب سرعت تغییر یک فعالیت منجر به تغییر جهت حرکت می‌شود و این پیش از آن اتفاق می‌افتد که روندهای کلی تغییر کند. به طور مثال برای کشور استرالیا، شاخص PMI و برخی زیرشاخص‌های آن برای داده‌های آماری همچون نرخ رشد ارزش افزوده بخش صنعت، اشتغال صنعتی، صادرات صنعتی و موارد دیگر، نقش پیشرو داشته است. با توجه به این توضیحات، نقش و اهمیت این شاخص برای تحلیل و پیش‌بینی چرخه‌های تجاری کشور، بیش از پیش قابل درک است و امید می‌رود با افزایش تعداد داده‌ها، با استفاده از این شاخص شاهد تحلیل‌های جامع‌تر و پیش‌بینی‌های دقیق‌تری از وضعیت بخش صنعت کشور باشیم.

شاخص شامخ کل در خردادماه حکایت از ثبات نسبی اوضاع، نسبت به ماه قبل دارد. مقدار تولید در این ماه تغییر چندانی نکرده، سفارشات جدید و فروش، اندکی کاهش داشته و میزان استخدام صنعتی نیز اندکی افزایش نشان می‌دهد. نکته قابل تأمل در بررسی این شاخص آن است که از مهرماه سال ۱۳۹۷ (انتشار اولین گزارش شامخ) تا کنون، قیمت مواد اولیه همواره صعودی و موجودی مواد اولیه همواره رو به کاهش بوده است. داده‌های حاصل از گزارش پایش ملی محیط کسب و کار نیز مؤید همین امر است. از پاییز سال ۱۳۹۶ تا انتهای سال ۱۳۹۷، اصلی‌ترین مشکل فعالان اقتصادی، بی‌ثباتی و غیرقابل پیش‌بینی بودن قیمت‌ها (مواد اولیه و محصولات) عنوان شده است. همچنین از مهرماه سال ۱۳۹۷ تا کنون، صادرات کالا نیز همواره نزولی بوده است. موجودی انبار نیز از وضعیت چندان مناسبی برخوردار نیست و بعد از نزول چندین ماهه، در خردادماه نسبت به ماه قبل، بهبود اندکی نشان می‌دهد. نکته جالب توجه آن است که با وجود شرایط محیط کسب و کار و تشدید تحریم‌های اقتصادی، فعالان صنعتی از فروردین ماه سال ۱۳۹۸ تا کنون، همواره انتظار افزایش تولید برای ماه بعد را داشته‌اند. در مجموع، نرخ ارز، تحریم‌ها و محدودیت‌های واردات شرایطی را رقم زده است که بازار مصرف کشور به سمت تولید داخل سوق داده شود و این ممکن نخواهد بود مگر از طریق اتخاذ سیاست‌های صنعتی مناسبی که موجب تقویت بخش صنعت کشور شود.

پوشاک و چرم

پس از یک ماه تجربه بهبود وضعیت در صنایع پوشاک و چرم، این صنعت در خردادماه با کاهش مقدار تولید و کاهش میزان سفارشات جدید روبه‌رو شده است. اما بر خلاف اکثر صنایع که با کاهش موجودی مواد اولیه روبه‌رو بوده‌اند، فعالان این صنعت، عدم تغییر در موجودی مواد اولیه را گزارش نموده‌اند. اگرچه ماهیت فصلی پوشاک و این مسئله که تقاضا در برخی از ماه‌ها بسته به فصل موجود نوسان بالایی دارد، می‌تواند تا حد زیادی توضیح دهنده کاهش مقدار تولید و کاهش میزان فروش محصولات باشد، اما نباید از اثر افزایش هر چند اندک افزایش قیمت خرید مواد اولیه غفلت نمود. ارزیابی‌ها نشان داده است صنایع پوشاک با چالش‌های عمده‌ای از جمله قاچاق و عدم تمایل به سرمایه‌گذاری در این حوزه مواجه بوده و نیازمند ایجاد ساز و کارهایی است که ضمن کاستن از شدت واردات رسمی، امکان کاهش قیمت تمام شده محصولات را فراهم کرده و قدرت رقابت‌پذیری صنایع پوشاک را افزایش دهد. در مورد صنعت چرم نیز، نیاز به نوسازی و تجهیز تکنولوژی امری جدی و نیازمند توجه مسئولان است. تخصیص ارز دولتی در این حوزه و بالا بردن ارزش افزوده کالاهای چرم در راستای افزایش صادرات می‌تواند راه را برای ورود سرمایه به این صنعت باز کرده و کشور را از منافع ناشی از آن بهره‌مند سازد. در مجموع بهبود انتظارات تولید در ماه آینده و افزایش قیمت محصولات تولید شده می‌تواند تا حدی جبران رکود و عدم تغییر نسبی وضعیت این صنعت در خرداد ماه باشد.

وسایل نقلیه و قطعات وابسته

در گزارش شامخ این صنعت، تمامی مؤلفه‌های اصلی شامخ به غیر از موجودی مواد اولیه (عدد شامخ ۳۵/۵) همانند اردیبهشت‌ماه در شرایط بهبود گزارش شده‌اند که سبب شده است عدد شامخ کل رقم بالای ۵۰ یعنی عدد ۵۵/۲ را کسب کند. مؤلفه اصلی موجودی مواد اولیه به غیر اسفندماه ۱۳۹۷ در تمامی گزارش‌های ماهانه شامخ در صنعت مذکور در شرایط بد ارزیابی شده است. به نظر می‌رسد وابستگی مواد اولیه این صنعت به واردات هم‌زمان با شدت گرفتن تحریم‌ها، در کنار مشکل سرمایه در گردش سبب شده است که موجودی مواد اولیه همواره در شرایط نامناسب قرار داشته باشد. در حال حاضر به صورت خاص در صنعت قطعه‌سازی بسیاری از مواد اولیه نظیر گرانول‌های پلاستیکی و لاستیکی، محصولات پتروشیمی، ورق‌های فولادی، آلیاژهای آلومینیومی یا مس هنوز از خارج از کشور وارد می‌شود. علاوه بر موجودی مواد اولیه، قیمت خرید مواد اولیه نیز در شرایط نامناسبی قرار دارد. این مؤلفه (عدد شامخ ۸۳/۹) طبق روال شش ماه گذشته در حال افزایش گزارش شده است.

در ماهی که گذشت علیرغم آنکه دلیل دپوی خودروها در پارکینگ‌های خودروسازی‌ها مشکل قطعات عنوان شد، قطعه سازان ادعان داشتند، مطالبات بالای قطعه سازان از شرکت‌های خودروسازی دلیل اصلی عدم تأمین قطعه برای این خودروها بوده است. به نظر می‌رسد با شروع واگذاری شرکت‌های

خودروسازی ایران خودرو و سایپا که خبر آن اخیراً منتشر شده است و پرداخت مطالبات صنایع قطعه‌سازی از منابع حاصل از خصوصی‌سازی تا حدودی از مشکلات صنایع قطعه‌ساز کاسته شود. ضمن آنکه دولت همچنان ۱۱ هزار میلیارد تومان تسهیلات قطعه‌سازان را پرداخت نکرده است. شایان ذکر است، اهمیت وجود سرمایه در گردش برای افزایش فعالیت قطعه‌سازان تا جایی است که پیش‌تر و در روزهای پایانی سال ۱۳۹۷ توزیع تسهیلات ۴۰,۰۰۰ میلیارد ریالی بین شرکت‌های قطعه‌ساز توسط بانک مرکزی، موجب افزایش ۱۰۰ درصدی تیراژ تولید ظرف ۳ الی ۴ هفته شده بود.

چوب، کاغذ و مبلمان

وضعیت صنایع چوب، کاغذ و مبلمان در خرداد ماه تغییر چندانی نسبت به ماه قبل نداشته و بهبود بسیار اندکی ناشی از میزان استخدام جدید و بهبود سرعت انجام و تحویل سفارش را تجربه نموده است. اگرچه میزان سفارشات جدید و میزان فروش محصولات همانند ماه گذشته بوده، اما کاهش مقدار تولید محصولات و روند نزولی موجودی مواد اولیه از ابتدای سال جاری، نشان دهنده وجود برخی مشکلات در سمت عرضه محصولات چوب و کاغذ است. علاوه بر گزارش افزایش قیمت چوب توسط فعالان در این صنعت، بازار کاغذ نیز در این ماه همچنان با مشکلاتی نظیر افزایش قیمت و عدم عرضه مواجه بوده و به نظر می‌رسد که دولت در مدیریت این شرایط موفق عمل نکرده است. عدم تغییر در میزان فروش محصولات، میزان سفارشات جدید و نیز انتظارات تولید در ماه آینده نیز نشان دهنده رکود نسبی حاکم بر این صنعت است. اما روی دیگر سکه در صنایع چوب و مبلمان، وجود پتانسیل‌های بالا در کشور است که در صورت استفاده صحیح، می‌تواند وضعیت کلی صنعت را بهبود ببخشد. از آنجا که مصنوعات چوبی از جمله مبلمان، سودآوری بالایی برای فعالان این صنعت به دنبال دارد، می‌توان با سیاست‌گذاری صحیح از توان تولیدی موجود در کشور در این حوزه بهره‌جست و روند کاهش میزان تولید و صادرات را معکوس نمود.

صنایع شیمیایی

شامخ کل گروه صنایع شیمیایی (۴۸/۴) حکایت از بدتر شدن وضعیت عمومی این صنعت در خردادماه نسبت به اردیبهشت ماه دارد اما این تنزل زیاد نیست و بر اساس عدد به دست آمده می‌توان به تنزل خفیف در وضعیت کلی این صنعت در خرداد ماه اشاره داشت. مقدار تولید محصول این صنعت تقریباً بدون تغییر بوده و میزان سفارشات جدید اندکی کاهش داشته است. سرعت انجام و تحویل سفارشات اندکی بهبود یافته و موجودی انبار مواد اولیه کاهش را نشان می‌دهد که به نظر می‌رسد به دلیل افزایش در بهای مواد اولیه و چشم‌انداز کاهشی قیمت جهانی نفت و به دنبال آن قیمت محصولات شیمیایی باشد. زیرشاخص میزان استخدام نیروی کار در این صنعت نیز بدون تغییر بوده و عدد به دست آمده برای انتظار تولید فعالان این صنعت در ماه پیش رو (۵۵/۵) حاکی از خوش‌بینی اندکی نسبت به بهبود وضعیت در ماه آینده است. این خوش‌بینی در ماه گذشته نیز وجود داشته (۶۴/۴) که در عمل، این تولیدکنندگان در خرداد ماه نسبت به ماه گذشته شاهد افزایش ناچیز (۵۰/۸) در تولید خود بوده‌اند.

صنایع غذایی

عدد شامخ گروه صنایع غذایی در خردادماه ۱۳۹۸ رقم ۴۹/۸ اعلام شده است که اندکی نسبت به ماه قبل بدتر شده است. این در حالی است که رقم شامخ اردیبهشت‌ماه (عدد شامخ ۵۴/۵۲) بیانگر بهبود در این صنعت در ماه اردیبهشت به نسبت ماه فروردین (رقم شامخ ۳۹/۲۹) بود. اعداد شامخ مربوط به مؤلفه‌های اصلی این صنعت در خردادماه شامل مقدار تولید محصولات، میزان سفارشات جدید، سرعت انجام و تحویل سفارش، موجودی مواد اولیه و میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی به ترتیب ارقام ۴۴/۹، ۴۵/۹، ۶۲/۲، ۴۲/۹ و ۵۶/۱ عنوان شده‌اند که به غیر از مؤلفه‌های سرعت انجام و تحویل سفارش و میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی که بهبود یافته‌اند، سایر مؤلفه‌ها به نسبت ماه قبل کاهش و در نتیجه تضعیف شده‌اند.

از جمله مشکلات صنعت غذا در ایران (همانند سایر صنایع) مشکل تأمین مواد اولیه است. با بررسی دو مؤلفه موجودی مواد اولیه و قیمت خرید مواد اولیه در گزارش‌های شامخ به این امر می‌توان پی برد. با توجه به آنکه صنایع غذایی دارای وابستگی به واردات موادی نظیر رنگ‌ها، خوراکی‌ها، اسانس‌ها، مواد شیمیایی و ... هستند، به نظر می‌رسد دلیل این امر کاهش نسبی قیمت دلار و ثبات نسبی به وجود آمده در بازار ارز است. در طی سال گذشته از یک‌سو نوسانات قیمت ارز و از سوی دیگر تغییر مکرر قوانین مربوط به واردات، ثبت سفارشات و موارد دیگر، سبب نوسان و افزایش قیمت مواد اولیه شده بود. لذا به نظر می‌رسد استمرار ثبات در بازار ارز بتواند مؤلفه قیمت خرید مواد اولیه و موجودی مواد اولیه در این بازار را از شرایط بدتر به سمت شرایط بهبود سوق دهد.

نکته حائز اهمیت دیگر اظهار بدتر شدن مؤلفه میزان فروش محصولات توسط فعالان اقتصادی (عدد شامخ ۴۲/۹) این صنعت است. این مهم در حالی رخ داده است که انتظارات تولید در ماه آینده تولیدکنندگان در اردیبهشت‌ماه بهبود یافته بود. ضمن آنکه علیرغم اعلام کاهش میزان فروش محصولات در خردادماه، باز هم انتظارات تولید در ماه آینده (عدد شامخ ۶۲/۲) مثبت ارزیابی شده است.

طی ماه‌های گذشته زرمه افزایش قیمت محصولات غذایی بارها به گوش رسیده است و برخی از آن‌ها نیز عملیاتی شده‌اند. با افزایش قیمت‌ها، خانوارها استفاده از محصول را کم و در صورت امکان، موارد دیگری را جایگزین مصرف آن محصول می‌کنند. لذا به نظر می‌رسد افزایش قیمت‌ها سبب افزایش موجودی انبار و کاهش فروش محصولات در این صنعت شده است. در گزارش خردادماه مؤلفه موجودی محصول (انبار) پس از گذر چهار ماه (بهمین و اسفند ۱۳۹۷ و فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۸) با ثبت رقم شامخ ۵۲ نسبت به ماه قبل در حال افزایش ارزیابی شده است.

صنایع فلزی

بر اساس گزارش شامخ خردادماه ۱۳۹۸، صنایع فلزی در این ماه در شرایط بهبود به سر می‌برد. شاخص کل شامخ صنایع فلزی در خردادماه ۱۳۹۸ رقم ۵۴/۳ ارزیابی شده است. رقم بالای ۵۰ شاخص کل، ناشی از شرایط بهبود مؤلفه‌های اصلی مقدار تولید محصولات (عدد شامخ ۵۳/۳)، میزان سفارشات جدید (عدد شامخ ۵۵/۷)، سرعت انجام و تحویل سفارش (عدد شامخ ۶۶/۴) و میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی (عدد شامخ ۵۰/۸) است. مؤلفه موجودی مواد اولیه همچنان همانند آنچه در گزارش‌های شامخ شش ماه گذشته عنوان شده است در شرایط نامناسب قرار دارد. ضمن آنکه مؤلفه قیمت خرید مواد اولیه نیز در شرایطی مشابه شش ماه گذشته همواره در حال افزایش، گزارش شده است. تکرر اذعان بدتر شدن مؤلفه موجودی مواد اولیه و قیمت خرید مواد اولیه در ۶ ماه گذشته، مؤید یکی از بزرگ‌ترین مشکلات فعالان حوزه صنایع فلزی در ایران یعنی معضل تأمین مواد اولیه است. یکی از دلایل این امر می‌تواند قرار گرفتن بسیاری از مواد اولیه و کالاهای حوزه معدن و صنایع معدنی در لیست تحریم‌های آمریکا باشد.

با گذشت قریب به یک ماه از شروع تحریم‌های جدید (تحریم فلزات اساسی) همچنان میزان اثرپذیری صنایع فلزی از تحریم‌های جدید مشخص نیست. در حالی که وزارت صنعت، معدن و تجارت در خصوص تداوم روند صادرات با وجود تحریم‌های بین‌المللی در ماه‌های اخیر خبر داد، بررسی آمار صادرات و واردات صنایع فلزی در سال ۱۳۹۷ که تحریم‌ها در سطح کلان برقرار بود و هنوز به صورت خاص به این بخش نرسیده بود حاکی از آن است که بخش صنایع فلزی نیز از تحریم‌ها متأثر شده است و لذا تحریم‌های جدید که به صورت خاص این بخش را نشانه رفته است می‌تواند اثرات بیشتری بر این بخش بگذارد. در سال ۱۳۹۷ علیرغم آنکه صادرات صنایع فلزی ۲۹ درصد رشد داشته ولی واردات این صنایع ۴۷/۵ درصد افت داشته است. این امر می‌تواند یکی از دلایل داشتن مشکل تأمین مواد اولیه این صنایع در ماه‌های گذشته باشد. با توجه به آنکه طی ماه‌های اخیر، بخش مسکن و خودرو به عنوان مهم‌ترین مصرف‌کنندگان محصولات معدنی و فلزی دچار رکود شده‌اند، انتظار می‌رود، با کاهش اندازه بازار داخلی اهمیت بازار خارجی و صادرات برای این صنایع دوچندان و در نتیجه آسیب‌پذیری این صنایع از تحریم‌ها بیش‌تر بشود.

صنایع کانی غیر فلزی

بر اساس دسته‌بندی کدهای آیسیک، مهم‌ترین محصولات صنایع کانی‌های غیر فلزی عبارتند از: شیشه و فرآورده‌های شیشه‌ای، فرآورده‌های نسوز، مواد ساختمانی ساخته شده از خاک رس، آجر، فرآورده‌های چینی و سرامیکی، سیمان و آهک و گچ و محصولات بتنی. این محصولات عمدتاً در ساختمان‌سازی مورد استفاده قرار می‌گیرند که تغییرات در بخش ساخت و ساز منجر به کاهش یا افزایش تقاضای محصولات گروه صنایع کانی‌های غیر فلزی و به تبع آن کاهش یا افزایش تولید، موجودی انبار و فروش محصولات این صنایع می‌شود.

شامخ کل این گروه برای خرداد ماه ۴۶/۱ بدست آمده که حکایت از بدتر شدن وضعیت کلی این صنعت در خرداد ماه نسبت به اردیبهشت ماه دارد. بر اساس عدد شامخ به جز اردیبهشت ماه، در تمام گزارشات بهمن ماه تا خرداد ماه، عدد شامخ نشان از بدتر شدن وضعیت این صنعت در هر ماه نسبت به ماه قبل بوده است. انتظار می‌رود بهبود کلی این صنعت در اردیبهشت‌ماه نسبت به فروردین (۶۱/۸) به دلیل تعطیلات سال جدید و بهبود فعالیت در اردیبهشت نسبت به فروردین باشد. بدتر شدن وضعیت کلی این صنعت طی ماه‌های گذشته می‌تواند با تشدید رکود در بخش ساخت و ساز مرتبط باشد. بر اساس گزارش بانک مرکزی تعداد معاملات آپارتمان‌های مسکونی شهر تهران در خرداد ماه سال ۱۳۹۸ به ۶ هزار واحد مسکونی رسید که نسبت به ماه مشابه سال قبل ۵۹/۸ درصد کاهش را نشان می‌دهد.

کمترین رقم شامخ برای این صنعت مربوط به زیرشاخص موجودی مواد اولیه است که ۳۴/۱ بدست آمده و نشان دهنده کاهش شدید موجودی مواد اولیه نسبت به ماه قبل است. این کاهش شدید توأم با افزایش شدید قیمت خرید مواد اولیه مهم‌ترین رویداد این صنعت در خردادماه بود است به نحوی که بیشترین عدد به‌دست آمده برای قیمت خرید مواد اولیه در میان تمام صنایع مربوط به صنایع کانی‌های غیر فلزی است. میزان سفارشات جدید کاهش یافته و عدد ۴۵/۵ بدست آمده است.

بر اساس شامخ مرتبط با انتظارات فعالان این گروه نسبت به ماه آینده (۶۵/۹)، پرسش‌شوندگان انتظار بهبود وضعیت در ماه آینده را دارند. در تمام گزارشات شامخ طی بهمن ماه تا خرداد ماه، فعالان صنعت کانی‌های غیر فلزی انتظار بهبود در ماه پیش رو نسبت به ماه جاری را داشته‌اند اما در عمل به جز اردیبهشت ماه در تمام ماه‌ها میزان تولید حکایت از بدتر شدن نسبت به ماه قبل دارد. این تضاد بین آنچه فعالان اقتصادی انتظار داشته و آنچه محقق شده است موضوع مهمی است که می‌تواند ناشی از تحولات مبهم حاکم بر این صنعت در بازار مواد اولیه و همچنین تقاضای محصولات باشد.

ماشین‌سازی و لوازم خانگی

شامخ گروه صنایع ماشین‌سازی و لوازم خانگی در خردادماه ۱۳۹۸ رقم ۵۷/۶ ثبت شده است که گرچه حاکی از مشاهده بهبود در این صنعت در دوره موردنظر است ولی به نسبت اردیبهشت‌ماه که رقم ۶۶/۳۷ اعلام شده بود، تعداد کمتری از فعالان این حوزه به بهبود در این صنعت اذعان داشته‌اند. به‌طور کلی در خردادماه، تمام مؤلفه‌های اصلی شامخ این صنعت به نسبت ماه قبل بهتر ارزیابی شده‌اند. این امر شامل موجودی مواد اولیه نیز می‌شود که برخلاف اردیبهشت‌ماه که نسبت به ماه قبل بدتر (عدد شامخ ۴۰/۳۲) عنوان شده بود با کسب رقم شامخ ۵۷/۶ در خردادماه به نسبت ماه قبل توسط

فعالان اقتصادی بهتر ارزیابی شده است.

قیمت خرید مواد اولیه و قیمت محصولات تولیدشده همچنان افزایشی گزارش شده‌اند. افزایش قیمت خرید مواد اولیه و محصولات تولیدشده مسبق به سابقه است. این روند در طی ماه‌های گذشته نیز مشاهده شده است. به‌طوریکه در شامخ‌های ماه‌های آذر، دی، بهمن و اسفند ۱۳۹۷ و فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۸، تولیدکنندگان همواره قیمت خرید مواد اولیه و محصولات تولیدشده (به غیر از دی‌ماه ۱۳۹۷) خود را به نسبت ماه قبل در حال افزایش عنوان کرده‌اند. ضمن آنکه فعالان اقتصادی اذعان به افزایش موجودی محصول (انبار) در خردادماه نسبت به اردیبهشت‌ماه کرده‌اند. این امر در حالی رخ داده است که موجودی محصول (انبار) در طی ماه‌های اردیبهشت، فروردین و اسفند نسبت به ماه قبل آن‌ها در حال کاهش ارزیابی شده بود.

با توجه به افزایش قیمت در لوازم خانگی طی ماه‌های گذشته، به نظر می‌رسد تقاضای این محصولات کاهش یافته است و خانوارها به جای خرید لوازم خانگی جدید به تعمیر آن‌ها روی آورده‌اند. در حال حاضر زوج‌های جوان بخش اعظم متقاضیان محصولات لوازم خانگی را به خود اختصاص داده‌اند. این امر افزایش موجودی محصولات در انبارها را نیز توجیه می‌کند؛ به عبارت دیگر کاهش فروش محصولات منجر به افزایش موجودی آن‌ها در انبارهای تولیدکنندگان شده است.

صنایع نساجی

به طور کلی چشم‌انداز صنایع نساجی در خردادماه توسط فعالان اقتصادی این صنعت مثبت ارزیابی نشده است و این در حالی است که بخش بزرگی از فعالان اقتصادی هم در اردیبهشت ماه، برای ماه آتی انتظار کاهش تولید داشته‌اند. علی‌رغم کاهش قیمت محصولات پتروشیمی به عنوان خوراک اصلی صنایع نساجی در تهیه الیاف که به دنبال کاهش قیمت جهانی نفت و نیز کاهش قیمت دلار رخ داده، مشکلاتی همچون کمبود سرمایه در گردش، نقدی شدن خریدها و قیمت بالای مواد اولیه همچنان مانع از شکوفایی کامل این صنعت می‌شود. همچنین کاهش چشمگیر میزان سفارشات جدید در کنار وضعیت نامساعد موجودی مواد اولیه، سبب شده که فعالان این صنعت انتظارات تولید در ماه آینده را شدیداً نامساعد ارزیابی کنند. علاوه بر این، اعمال تحریم‌های بین‌المللی نیز سبب شده تا صادرات محصولات دارای مزیتی همچون فرش دستباف ایرانی نیز، با دشواری مواجه شود. به طور کلی کاهش میزان فروش محصولات و میزان صادرات کالا، الزام نوسازی تکنولوژی تولید و حمایت جدی دولت از این صنایع را یادآوری می‌کند.

صنایع فرآورده‌های نفت و گاز

عدد شامخ کل برای این صنعت ۴۲/۵ بدست آمده که حاکی از بدتر شدن وضعیت عمومی این صنعت است. عدد شامخ کاهش شدیدی در میزان تولید محصولات (۳۴/۶) این صنعت را نشان می‌دهد. دلیل این کاهش شدید تولید فرآورده‌های نفت و گاز و پتروشیمی می‌تواند روند کاهشی قیمت جهانی نفت در خرداد ماه و به دنبال آن کاهش قیمت فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی و شکل‌گیری انتظارات در جهت کاهش قیمت‌ها باشد که منجر به تعویق ثبت سفارش جدید می‌شود. این پدیده در عدد شامخ بدست آمده برای سفارشات جدید در خردادماه به خوبی قابل مشاهده است به نحوی که عدد ۴۰/۴ حاکی از کاهش سفارش جدید است. به نظر می‌رسد نوسانات بازار ارز نیز از مهمترین عوامل ایجاد بی‌ثباتی در بازار مواد اولیه و محصولات صنعت نفت، گاز و پتروشیمی باشد. این نوسانات با افزایش قیمت ارز نیمایی و کاهش در نرخ ارز بازار رسمی همراه بوده که خود از مهمترین عوامل ایجاد ابهام در بازار و تعویق ثبت سفارشات جدید است. بر اساس گفته فعالان این صنعت بازارهای منطقه‌ای محصولات پتروشیمی و پالایشی از جمله عراق و افغانستان با رکود مواجه بوده که خود به کاهش سفارشات جدید محصولات این صنایع دامن زده است. روند کاهش قیمت ارز آزاد این علامت را می‌دهد که امکان تداوم کاهش وجود داشته و لذا تولید صنایع پائین‌دستی این صنعت از محل موجودی مواد اولیه صورت گرفته است، کما اینکه کاهش موجودی مواد اولیه صنایع لاستیک و پلاستیک این موضوع را تایید می‌نماید.

عدد به دست آمده برای زیرشاخص انتظارات تولید ۶۵/۴ است. این بدان معناست که انتظارات فعالان این صنعت نسبت به ماه آینده از بهتر شدن وضعیت این صنعت حکایت دارد. نکته جالب توجه این است که عدد مربوط به انتظار فعالان این صنعت نسبت به ماه آینده در فروردین و اردیبهشت نیز بالاتر از ۵۰ بوده که حمایت از خوش بینی فعالان این صنعت نسبت به بهبود وضعیت در ماه بعد دارد. اما در عمل در سال ۱۳۹۸ هر ماه با کاهش تولید، کاهش میزان سفارشات جدید مواجه شده‌اند که می‌تواند ناشی از نااطمینانی در فضای کلان اقتصاد کشور و تحولات سیاسی و تشدید اثرات تحریم‌ها در این صنعت باشد که پیش بینی فعالان در کوتاه مدت محقق نمی‌شود.

صنایع لاستیک و پلاستیک

شامخ کلی به دست آمده برای صنایع لاستیک و پلاستیک در خردادماه معادل ۵۱/۲ است که حکایت از بهبود اندک در وضعیت عمومی این صنعت دارد. مقدار تولید این صنعت در خرداد نسبت به اردیبهشت افزایش یافته و عدد شامخ به دست آمده برای زیرشاخص مقدار تولید محصولات ۵۶/۷ می‌باشد. سفارشات جدید کاهش شدیدی را نشان می‌دهد که به احتمال زیاد به دلیل چشم‌انداز نزولی قیمت ارز و افزایش قیمت محصولات این صنایع است. افزایش قیمت محصولات به این دلیل است که قیمت پایه مواد اولیه محصولات شیمیایی و پلاستیکی بر اساس نرخ ارز نیمایی محاسبه می‌شود که در خردادماه سیر صعودی داشته است. سرعت انجام و تحویل سفارش (۶۶/۷) خرداد در مقایسه با اردیبهشت افزایش قابل توجهی را نشان می‌دهد. موجودی مواد اولیه در خردادماه نسبت به ماه گذشته کاهش یافته و میزان استخدام نیروی کار افزایش را نشان می‌دهد که به لحاظ منطقی با افزایش تولید در این

ماه همخوانی دارد. به نظر می‌رسد به دنبال افزایش نرخ ارز طی سال گذشته قیمت محصولات مشابه وارداتی افزایش چشمگیری داشته و این موضوع منجر به افزایش فروش محصولات داخلی شده است. افزایش مقدار تولید، کاهش میزان سفارش جدید، کاهش فروش و افزایش موجودی انبار، همه مؤید رکود در بازار محصولات این صنعت است. به نظر می‌رسد، به دلیل اینکه چشم انداز قیمت مواد اولیه سعودی بوده فعالان این صنعت تصمیم گرفتند تولید خود را افزایش و در انبار ذخیره کنند. از طرف دیگر فعالان این صنعت انتظار تغییر را در ماه پیش روی خود نداشته و بر این اعتقاد هستند که وضعیت ثابت خواهد بود. همچنین برابر تحقیقات میدانی صورت گرفته بهبود فرآیند تخصیص ارز و رفع اختلال ارتباط بانکی با طرف های تجاری چینی، هندی و اماراتی از مهمترین اتفاقات رخ داده در خردادماه است که به بهبود اندک وضعیت کلی این صنایع و همچنین افزایش سرعت انجام و تحویل سفارشات انجامیده است.

معرفی طرح شامخ (شاخص مدیران خرید)

از میان شاخص های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان های بین المللی انتشار می یابند، شاخص Purchasing Manager's Index (PMI) که در فارسی به اختصار شامخ نام گذاری شده است، یکی از مهم ترین شاخص های اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه یافته قرار دارد. در حال حاضر شاخص PMI توسط مؤسسه مدیریت عرضه (ISM) برای ایالات متحده آمریکا و مؤسسه بین المللی IHS MARKIT برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه های به دست می آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش های صنعت و خدمات ارائه می دهد. ویژگی های این شاخص عبارتند از:

- ✓ داده های شامخ به صورت ماهانه در روزهای ابتدایی ماه و پیش از انتشار داده های رسمی منتشر می شود.
- ✓ شامخ، امکان مقایسه مستقیم بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه از طریق تولید داده های استاندارد شده را فراهم می سازد.
- ✓ داده ها در شامخ بر اساس مستندات واقعی کسب و کارها و نه بر اساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع آوری می شوند.
- ✓ به صورت مستمر و دقیق توسط بازارهای مالی، بانک های مرکزی، مراکز تصمیم گیری اقتصادی و رسانه ها در جهان پیگیری می شود.

در طرح شامخ، از پاسخ دهندگان خواسته می شود به ۱۲ پرسش مطرح شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهتر شده، بدتر شده و یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۰/۵ و گزینه کمتر از ماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می شود. مجموع حاصل ضرب درصد پاسخگویان به هر یک از گزینه ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. در نهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۰ تا ۱۰۰ است. عدد ۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه "بدتر شده است" و "بهتر شده است" را انتخاب نموده اند، عدد ۵۰ نشان دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، با انجام بررسی های لازم، برای نخستین بار در مهرماه ۱۳۹۷ به اجرای طرح شامخ پرداخته و این شاخص را برای بخش صنعت ارائه کرده است. پرسشنامه الکترونیکی شامخ در انتهای هر ماه توسط حدود ۴۰۰ کارگاه صنعتی فعال و بزرگ که سهم عمده ای در اشتغال، تولید و ایجاد ارزش افزوده اقتصادی در صنعت کشور دارند، تکمیل می شود. در این طرح بنگاه ها با استفاده از طبقه بندی بین المللی کلیه فعالیت های اقتصادی (ISIC.Rev4) در ۱۲ گروه صنعتی به شرح زیر طبقه بندی و از آنها آمارگیری اینترنتی به عمل می آید: ۱- صنایع غذایی، ۲- صنایع نساجی، ۳- صنایع پوشاک و چرم، ۴- صنایع شیمیایی، ۵- صنایع فلزی، ۶- صنایع لاستیک و پلاستیک، ۷- صنایع ماشین سازی و لوازم خانگی، ۸- صنایع فرآورده های نفت و گاز، ۹- صنایع کانی غیرفلزی، ۱۰- صنایع تولید وسایل نقلیه و قطعات وابسته، ۱۱- صنایع چوب، کاغذ و مبلمان و ۱۲- سایر صنایع. پرسشنامه شامخ شامل ۱۲ پرسش است. برای طراحی پرسشنامه و وزن دهی به ۵ پرسش اصلی در محاسبه عدد شامخ بخش صنعت در اتاق

ایران، از رویکرد مؤسسه بین‌المللی IHS MARKIT با کمی تعدیل به صورت زیر استفاده شده است:

۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۰.۲۵)
۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۰.۳۰)
۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۰.۱۵)
۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۰.۱۰)
۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۰.۲۰)
۶. قیمت خرید مواد اولیه
۷. موجودی محصول نهایی در انبار
۸. میزان صادرات کالا
۹. قیمت محصولات تولیدشده
۱۰. مصرف حامل‌های انرژی
۱۱. میزان فروش محصولات
۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

جدول ۲: وضعیت شاخص‌های صنایع منتخب از نگاه طرح شاخص مدیران خرید - خرداد ۱۳۹۸

شاخص	صنایع پلاستیک و لاستیک	صنایع فراورده‌های نفت و گاز	صنایع نساجی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	صنایع فلزی غیر فلزی کانی	صنایع فلزی	صنایع غذایی	صنایع شیمیایی	چوب، کاغذ و مبلمان	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	پوشاک و چرم	سایر صنایع
شاخص گروه	۵۱/۲	۴۲/۵	۴۱/۱	۵۷/۶	۴۶/۱	۵۴/۳	۴۹/۸	۴۸/۴	۵۱/۲	۵۵/۲	۵۰/۳	۴۵/۴
مقدار تولید محصولات	۵۶/۷	۳۴/۶	۵۳/۶	۵۹/۱	۴۷/۷	۵۳/۳	۴۴/۹	۵۰/۸	۴۷/۸	۵۰/۰	۴۶/۷	۵۰/۰
میزان سفارشات جدید	۳۶/۷	۴۰/۴	۳۲/۱	۵۰/۰	۴۵/۵	۵۵/۷	۴۵/۹	۴۲/۲	۵۰/۰	۶۶/۱	۴۰/۰	۴۱/۷
سرعت انجام و تحویل سفارش	۶۶/۷	۵۳/۸	۳۹/۳	۶۲/۱	۴۷/۷	۶۶/۴	۶۲/۲	۵۶/۳	۶۳/۰	۵۳/۲	۶۰/۰	۴۱/۷
موجودی مواد اولیه	۴۰/۰	۳۶/۵	۲۸/۶	۵۷/۶	۳۴/۱	۴۱/۸	۴۲/۹	۴۶/۱	۳۹/۱	۳۵/۵	۵۰/۰	۵۸/۳
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۶۰/۰	۵۰/۰	۴۶/۴	۶۳/۶	۵۰/۰	۵۰/۸	۵۶/۱	۵۰/۰	۵۴/۳	۵۶/۵	۶۳/۳	۴۱/۷
قیمت خرید مواد اولیه	۶۶/۷	۷۱/۲	۶۷/۹	۶۵/۲	۸۸/۶	۶۶/۴	۷۴/۵	۸۲/۸	۸۷/۰	۸۳/۹	۸۶/۷	۷۵/۰
موجودی محصول (انبار)	۶۳/۳	۴۴/۲	۷۱/۴	۵۳/۰	۵۴/۵	۴۸/۴	۵۲/۰	۵۰/۸	۴۱/۳	۵۱/۶	۶۶/۷	۵۰/۰
میزان صادرات کالا	۴۶/۷	۳۶/۵	۳۹/۳	۵۰/۰	۴۵/۵	۵۳/۳	۴۱/۸	۴۶/۹	۴۱/۳	۵۱/۶	۵۰/۰	۵۰/۰
قیمت محصولات تولیدشده	۶۰/۰	۵۹/۶	۷۱/۴	۵۹/۱	۵۹/۱	۵۴/۱	۶۰/۲	۶۱/۷	۶۷/۴	۵۸/۱	۶۳/۳	۶۶/۷
مصرف حامل‌های انرژی	۶۳/۳	۴۰/۴	۶۰/۷	۶۸/۲	۵۰/۰	۵۸/۲	۵۸/۲	۵۶/۳	۵۸/۷	۶۱/۳	۶۶/۷	۸۳/۳
میزان فروش محصولات	۴۶/۷	۳۶/۵	۳۵/۷	۵۰/۰	۴۳/۲	۵۴/۱	۴۲/۹	۴۶/۹	۵۰/۰	۵۴/۸	۴۳/۳	۴۱/۷
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۰/۰	۶۵/۴	۳۹/۳	۵۶/۱	۶۵/۹	۵۴/۹	۶۲/۲	۵۵/۵	۵۰/۰	۵۹/۷	۶۳/۳	۵۰/۰

توجه: ارقام بیشتر از ۵۰ در جدول به معنی بیشتر شدن، کمتر از ۵۰ به معنی کمتر شدن و عدد ۵۰ به معنی عدم تغییر شاخص موردنظر در صنعت مربوط نسبت به ماه قبل است.